

СПИСЪК

на избрани публикации

на гл. ас. д-р *Ласка Ласкова*,

представени за участие в конкурса за заемане на академичната длъжност доцент по ПН 2.1. Филология (Български език – Морфология), обявен в ДВ, бр. 64 от 30.07.2024 г.

Монографии

1. *Ласка Ласкова*. Времената в изречения с ментални предикати. Предикати за перцепция. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2024, с. 334.

Книгата е базирана върху докторската дисертация на кандидатката, изпълнена под ръководството на Руселина Ницолова. В нея се изследва темпоралната комбинаторика в сложни съставни изречения при сказуемо глагол за възприятие, който присъединява изяснително изречение, въведено със съюз *че* или *да*.

Трудът се състои от увод, четири глави и заключение. Първа глава съдържа преглед на българската научна литература върху глаголите за възприятие, публикувана до завършването на дисертацията през 2010 г. Втора глава предлага анализ и класификация на перцептивите от гледна точка на тяхната семантика. В трета глава е изложена концептуалната рамка на изследването, а последната четвърта глава е посветена на комбинаториката на времената в сложни съставни с подчинени *да*- и *че*-изречения.

Във втора глава се дефинира лексикалната група на глаголите за възприятие. С оглед на психологическата природа на означеното от тях събитие те са определени като вид ментални предикати. В речта с перцептиви се означава ситуация S_2 , в която даден субект възприема чрез сетивата си и обработва информация за обектна ситуация S_1 , като в резултат от това в съзнанието му възниква определена представа за S_1 или за отделни нейни компоненти. Съответно като задължителни елементи за фрейма на перцепцията са посочени субектът на възприятието, сетивният орган, обектът на възприятието, който от своя страна е източник на сетивния стимул. В тази глава се прокарва и разликата между същински глаголи за перцепция (тип *видя*), които са немаркирани по признака *интенционалност*, и лексемите, които не отговарят на посочената горе дефиниция, макар да се определят традиционно като глаголи за възприятие. Една част от тях означават придобиване, загуба или нарушена способност за перцепция (*недовиждам*); действие, което цели осъществяването на перцептивен акт (*подслушвам*); свойството на предметите да предизвикват сетивни усещания (*звучи*) и други.

На базата на разграничението между сетивност (усещане), перцепция (възприятие) и когниция (мислене) се прави разлика между два основни типа употреба на изследваните глаголи – за означаване на възприятие и за означаване на разбиране – които рефлектират върху темпоралната комбинаторика и избора на подчинителна връзка. Изтъква се връзката между лексикалното значение на перцептива и т.нар. *условие за едновременност*, което стеснява значително възможните съчетания от времена при сложни изречения, означаващи възприятие.

Третата глава започва с подробно критично представяне на оригиналната концепция на Ханс Райхенбах за анализ на времената в естествените езици. След това е описан моделът на Руселина Ницолова, който адаптира идеите на немския философ за български. Тук кандидатката въвежда редица нови за българската лингвистика

моменти, сред които разграничаването между няколко типа настояще и понятието *отправна точка*. То е свързано с избора на прагматична перспектива към ситуацията и се разграничава от интервала на референтност. С наличието/отсъствието на отправна точка и локализацията ѝ се обяснява таксисната семантика на темпоралните форми и семантиката на т.нар. абсолютни презенс и перфект, които се появяват в подчинени изречения към глаголи за възприятие. В същата глава е предложена класификация на глаголните предикатни изрази според вида на импликациите за събитието, обект на менталния акт, и се посочва мястото на перцептивите в нея.

Четвърта глава апробира обяснителната сила на представената в предходната част теория върху емпиричен материал, който включва не само художествена литература, но и публикации в блогове и форуми. Изводите са подкрепени с над 600 примера и обобщени нагледно в табличен вид. При анализа на сложни с подчинени *да*-изречения са взети предвид фактори като статус на глаголите (положителен/отрицателност), епистемична позиция на говорещия относно фактивността на обектната ситуация, осъществяване на възприятие или разбиране и други. Доказва се връзката между семантиката на съюза и ограничената до определени комбинации съчетаемост на времената. На този фон конструкциите с *че*-изречения изпъкват с много по-богатата си темпорална комбинаторика, а също и с висока степен на многозначност. Тя се свежда до възможността с едни и същи форми да бъдат изразени различни видове ментални събития и различни темпорални и таксисни отношения между обектната ситуация S_1 , ситуацията S_2 и самия речев акт.

Заклучението на книгата обобщава основните изводи, направени в изследването.

Монографията предлага първо по рода си цялостно изследване на видо-временните характеристики на изреченията с глаголи за възприятия, които съдържат информация за ситуацията, обект на менталното действие. В хода на изследването са изведени редица правила и закономерности, свързани с избора на глаголни форми за означаване на темпорални отношения, които представляват принос не само към теоретичното описание на българския език, но могат да намерят приложение и при преподаването на български език като чужд и преводаческата практика.

2. *Ласка Ласкова*. Предложните изрази в българския език. Деадвербиални комитативни предложни изрази. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2024, с. 374.

Монографията съдържа информация и модели за интерпретация и характеристика на идентифицираните до момента деадвербиални, десубстантивни и девербативни предложни изрази в съвременния български език. Засегнати са и редица въпроси, свързани с функциите на предложните единици и същността на подчинителните отношения.

Книгата се състои от увод, шест глави, четири приложения, заключение и библиография по темата.

Първа глава съдържа преглед на постиженията на българската лингвистика в проучването на предложните изрази (ПИ), изложени в синтетични трудове, отделни специализирани изследвания и речникови ресурси. Втора глава излага мненията за природата и посоката на подчинителната връзка, изразена чрез предложни единици в няколко различни типа теоретични рамки. В трета глава се дискутира дуалистичният характер на изследваните служебни думи с акцент върху опозицията формално – лексикално, спецификата им като опори във фрази и критериите, по които се установява степента им на предлогизация. Четвърта глава е посветена на структурата и структурната реорганизация на израза, която настъпва с развитието на предложните

функции. Пета глава е посветена на класификационните ПИ, а шеста съдържа детайлно описание на лексикалната семантика и съчетаемостта на комитативната подгрупа, онагледено с примери от българската интернет реч.

Явлението предлогизация, при което линейни последователности от прости предлози и пълнозначни думи поемат предложни функции, маркира модерния етап на развитие за много езици, включително и на българския. Множеството на предложните изрази представлява разнообразна група с размити граници, но най-типично тяхно свойство е кондензираното изразяване на локативни, темпорални, каузални и класификационни отношения – не чрез глаголи в отделни изречения, а чрез въвеждане на обстоятелствени пояснения.

В първа глава са описани не само вижданията на редица български лингвисти за природата и функциите на предложните изрази, но и се предлагат доказателства за интегрираното им присъствие в книжовната лексика още в началото на 20. в.

Втора глава разглежда в съпоставка начина, по който се моделира подчинителната предложна връзка в традиционната, в някои опорно-фразови и депендентни граматика и в нормативната граматика. Заключение е, че в зависимост от теоретичната база предлогът може да се третира по четири начина: само като управител, само като депендент, като управител или депендент в зависимост от функцията си, и като се поставя изцяло извън тази дихотомия.

Трета глава анализира особеностите на предложната единица като опора, база и функтор въз основа на критериите, изведени от Арнолд Цвики. Анализът недвусмислено показва, че разликата във функциите на лексикалните и формалните предлози изисква при описанието на класа да се държи сметка за дуалистичния му характер. Преобладаващата част от изследваните знаци се отнасят към лексикалните единици, които, за разлика от формалните, сами задават семантични роли на поясненията си и не представляват служебно средство, индикатор за роли, приписани от други предикати. Тъй като при функционалното описание на ПИ и в двата случая се използва теорията за семантичните роли, тя също е представена в тази част на труда. Другата опозиция, характерна конкретно за ПИ, засяга степента им на лексикализация, която ги поставя в континуума между конвенционалната колокация и съставната дума. Във връзка с това подробно са представени апробираните до момента тестове за установяване на степента на предлогизация за други езици. Тези тестове (за честота на употреба, лексикосемантични и морфо-синтактични) са адаптирани и приложени върху българските десубстантивни и деадвербиални ПИ. Резултатите са изложени в табличен вид в четирите приложения.

Четвърта глава е посветена на семантичните и синтактични условия, които определят потенциала на наречията и съществителните да участват като пълнозначни компоненти в ПИ. Като основно изискване се изтъква възможността им да присъединяват аргументни или рестриктивни предложни фрази. Представени са няколко подхода за анализ на вътрешната структура на ПИ от типа $p\ N\ p$ и $Adv\ p$, които отразяват различните степени на лексикализация, дадено е обяснение на съществуващите отклонения от посочените модели.

В петата глава се дискутират спецификите на класификационните предложни изрази и тяхното отношение към единици от други лексикални класове, които изразяват релации, установени на базата на когнитивни процеси като съпоставка и абстракция. Подробно са описани функциите на класификационните ПИ, които се използват не само в обстоятелствени пояснения, но и като юнктори. Сред тях особено място заемат комитативните ПИ. Те въвеждат елемент от множество, към което принадлежи и друг споменат в речта обект. Разделянето на множеството е мотивирано от различната информационна значимост на елементите му и се отразява в различния синтактичен

ранг на означаващите ги фрази. Самият обект най-често е участник в ситуация, описана с пълнозначен глагол в същото изречение. Това мотивира въвеждането на „двойни“ семантични роли от типа копартиципant-агенс, копартиципant-пациенс и под.

В рамките на шестата глава са описани идентифицираните за българския 15 комитативни ПИ с деадвербиален произход. Те са характеризирани с оглед на следните показатели: честота, структурната вариантност, синонимия, брой значения, съчетаемост. В хода на описанието се доказва, че развитието на юнкторната функция е пряко свързано с възможността на ПИ да присъединява като външен аргументен израз изречения.

В заключението са изложени основните изводи и обобщения от изследването.

Книгата разширява познанието за предложните и в частност деадвербиалните комитативни изрази в съвременния български език. Върху конкретен материал е демонстрирана приложимостта на редица тестове за установяване на лексикализацията на устойчивите словосъчетания; предлага се обяснение за факторите, които стоят зад еволюционните процеси, довели до появата на предложните изрази, до разширяването на техните функции и до все по-широкото им навлизане в различни функционални сфери.

За конкурса са представени и 20 статии, от които 17 авторски, 2 в съавторство с други учени (Деница Димитрова) и 1 в съавторство със студент (Ивелин Димитров).

Осем от статиите са в полето на морфологията на неизменяемите думи (предложните единици), три имат за обект различни единици от местоименната система на съвременния български език, десет са посветени на глаголните категории; една е в полето на текстовата лингвистика и една изследва представянето на основни понятия от морфологията в учебни системи за средното училище.

Морфология и синтаксис на неизменяемите думи

3. Ласка Ласкова, Ивелин Димитров. Предложният израз *колкото до* като средство за маркиране на топик (подтема). – *Български език и литература*, 2012, 54(5), 419–429.

Статията описва резултатите от изследването на над 650 употреби на предложния израз *колкото до* за означаване на подтема. Анализът категорично потвърждава, че *колкото до*-фрази не функционират като аргументи или адюнкти, а се използват от говорещия за въвеждане на идентифицируем остатъчен топик или т.нар. топик в китайски стил (тематична рамка). Поставя се въпросът дали стандартната функционална дефиниция за класа на предлозите отразява този тип употреби. Приносът на Ласка Ласкова е свързан с анализа и класификацията на материала.

4. Ласка Ласкова. Предлозите: релационни думи и на ниво дискурс. – Във: *Филологическият проект – кризи и перспективи. Сборник доклади от международна научна конференция, 24 – 26 април 2015, София*. Велико Търново: Фабер, 2016, 314–327.

Статията изследва вметнатите предложните фрази, които изпълняват роля на средство за структуриране и организация на текста, въведени с *относно, колкото до (за), по отношение на, във връзка със, по повод на, за*. Като дискурсни маркери те въвеждат „класически“ топик, маркиран с признака ‘отнесеност’, или тематична рамка. Пет от шестте посочени единици може да бъдат използвани за въвеждане и на неидентифицируеми референти, докато комплементът на напълно

прагматикализирания *колкото до* (*за*) винаги означава само идентифицируеми и достъпни понятия. Това обяснява защо *as for* в английски, както и преводните еквиваленти в други езици се използват като диагностично средство за доказване на информационен статус топик за дадени елементи на дискурса. В статията е предложена също така и хипотеза за появата и развитието на прагматичните функции на предложните думи, свързани с потенциала им да означават референти със семантична роля топик при глаголи за когнитивна и речева дейност.

5. Ласка Ласкова. Предложните изрази в българския език: инвентаризация на размитото множество. – В: *Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“*, Факултет по славянски филологии, 2022, 107, 36–71.

Студията изследва подходите при описанието на деадвербиалните и десубстантивните предложни единици (*по отношение на, независимо от*), като ги отделя от полипредложните конструкции от типа на *за по над*. Предложните изрази имат спорен статут в българската лингвистика. Според някои изследователи това са съставни лексеми, според други – устойчиви словосъчетания, които функционират като предлози. Въпреки че структурно и по функции класът изглежда добре дефиниран, в различни източници се представят различни по състав и брой елементи. Целта на текста е да подпомогне изследването на предложните изрази през инвентаризацията им. Това се прави на базата на съществуващата до момента литература по въпроса и с оглед на актуалното състояние на българските лексикални ресурси. След изключване на полипредложните структури тип $p_1 p_2 (p_3)$, които не представляват словосъчетания, се оказва, че групата наброява над 150 члена със структура $p N p$ и $Adv p$ общо, сред които прототипичните са не повече от 15.

6. Ласка Ласкова. Ни риба, ни рак. Предложните изрази: между колокацията и съставната дума. – *STUDIA Philologica Universitatis Velikotarnovenssis*, 2023, 42(1), 22–37, <https://doi.org/10.54664/UOFN4995>.

Класът на предложните изрази представлява размито множество, като степента на принадлежност на елементите му корелира с нивото им на лексикализация. При десубстантивните изрази тази степен може да бъде определена на базата на редица параметри като морфологична вариативност, наличие на варианти без постпозитивен предлог, присъединяване на съгласувани определения към пълнозначния компонент, заместване с местоимение, семантична идиоматичност. Релевантността на изброените критерии е илюстрирана чрез съпоставителен анализ на резултатите от изследването на двата синонимни изрази *въз основа на* и *върху база на*.

7. Ласка Ласкова. Диференциалните признаци на предложните изрази в българската лингвистична традиция. – *Български език, Приложение*, 2023, 70, 193–213, <https://doi.org/10.47810/BL.70.23.PR.13>.

Като сравнително ново явление предложните изрази (ПИ) представляват интегрална част от и показател за развитието на книжовния стандарт, но имат спорен статут в описателните граматика. Липсва единодушие и по отношение на структурните модели, типични за предложните изрази – обикновено се посочва, че това са разделно изписвани дву- или трикомпонентни конструкции от пълнозначно по произход съществително или наречие, следвано и/или предложено от прост предлог: $(p_1) N p_2$ или $Adv p$, а в някои публикации се добавят и последователностите от няколко прости предлога $p_1 \dots p_n$. Не е ясен и обемът на класа. Всичко това не е изненадващо, тъй като става въпрос за множество от единици, намиращи се в различен етап на

лексиализация (граматикализация), изследвани по различни критерии в различно време.

Работата представя еволюцията в начина, по който се моделират предложните изрази в описателните граматика, в проучванията, специално посветени на ПИ, и в някои представителни лексикални ресурси. Изследва се влиянието на руската, а в по-ново време и на англоезичната традиция, като се обръща внимание на критериите, по които се оценява степента на лексикализация на дадено съчетание с предложни функции.

Морфология и семантика на местоименията

8. Деница Димитрова, *Ласка Ласкова*. Не какъв да е мелодичен контур: влияние на прозодията върху семантиката на неопределителните местоимения от типа „който и да е“. – *Български език*, 71, 2024, 124–143, doi: 10.47810/BL.71.24.PR.08.

Изследването си поставя за цел да отговори на един дискуссионен въпрос, свързан с влиянието на емфатичното ударение върху семантиката на неопределителните местоимения (НМ) от типа *който и да е*. Значението на този ред най-често се анализира в съпоставка със значението на реда *кой (и) да е*. В контекст на противопоставяне *който и да е* формите означават абсолютна произволност при избор на елемент от даден клас, докато за *кой (и) да е* формите тя е частична. Приема се, че такъв контекст на противопоставяне се създава в отрицателни изречения. Според едни автори при тях местоименията от двата реда не са взаимозаменяеми, докато други са на мнение, че поставянето на емфатично ударение върху *който и да е* го изравнява по семантика с *кой да е*. За да се провери тази хипотеза, беше проведено анкетно проучване, в което от респондентите се иска да определят семантиката на девет структурно идентични изречения с индефинитиви от реда *който и да е*, които се различават само по своя контур (емфатичен или неемфатичен).

Статията започва с преглед на подходите при моделиране на семантиката на двата реда неопределителни местоимения и ролята на факторите негация и емпфаза. Отделено е внимание на последиците от разликата в изразителната сила на писмената и устната реч при избора на индефинитив за произволност. След това е представено анкетното допитване, получените резултати и тяхната интерпретация. Приносът на Ласка Ласкова е в описанието на семантиката и функциите на местоименията с оглед на негацията; при създаването, провеждането на анкетата и обработката на резултатите.

9. *Ласка Ласкова*. *Такъвият, такавата, такивата*: членувани показателни местоимения за качества. – *Филологически форум*, 1(19), 2024, 15–33, <https://doi.org/10.60056/PhilofF.2024.1.15-33>.

Статията представя наблюдения върху употребата на членуваните качествени показателни прилагателни за близък план в писмената разговорна реч. Изследвани са както структурните и морфо-синтактичните особености на самите демонстративи, така и семантиката и функциите на фразите, в които те участват. Дадено е обяснение за причините, които правят възможна появата, макар и рядка, на определени дескрипции с членувани квалификативни местоимения.

10. *Ласка Ласкова*. Лексикализация на устойчивите изрази с неопределителна семантика от типа „не знам (си) кой (си)“. – В: Коева, С., Х. Дейкова, М. Стаменов (ред.). *Доклади от Международната годишна конференция на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ (София, 2024 година)*. София: АИ „Проф. Марин Дринов“, 2024, 50–61., <https://doi.org/10.7546/ConfIBL2024.06>.

Статията представя цялостно изследване на структурните варианти и употребите на устойчивите съчетания по модела *не знам (си) к-дума (си)*, използвани в разговорната реч. Синтактичното поведение на всяко от тях е илюстрирано с редица примери от интернет. Проучването показва, че макар да позволяват вмъкване на наречия и дори предлози, в изречението съчетанията заемат позиции, достъпни за лексикални единици, а не за изречения, и обозначават специфични неопределени референти. Това налага извода, че структурите от типа *не знам (си) к-дума (си)* следва да бъдат разглеждани като съставни индефинитиви.

Глаголна морфология

11. Ласка Ласкова. За някои ограничения при темпоралните изречения, въведени с „преди да“. – Във: Петрова, М., П. Сотиров (ред.). Филологически и методически изследвания. Доклади от международната научна конференция, посветена на 100-годишнината от рождението на доц. Стайко Кабасанов. Смолян: Зея, 2007, 280–288.

Целта на статията е да бъдат разгледани определени ограничения върху употребата на времената в подчинени изречения, въведени със съюза *преди да*. Характерна особеност за тях е също изискването глаголната форма да бъде положителна. Тези рестрикции са анализирани в рамките на модел за представяне на темпоралната семантика от Райхенбахов тип, като се държи сметка за взаимодействието между лексикалното значение на съюза и граматическите значения на глаголната категория време.

12. Ласка Ласкова. Гледната точка в изказвания с глагол за възприятие „видя“. – *Български език*, 2008, 55(4), 44–58. ISSN 0005-4283.

Гледната точка е прагматично понятие, свързано с избора на говорещия да представи дадена ситуация от определена перспектива. Прототипичният глагол за възприятие в български *видя* въвежда в дискурса перспективата на наблюдателя, но, благодарение на своята многозначност, може да въведе и перспективата на мислещия. Статията си поставя за цел да анализира в рамките на Райхенбаховия модел на българската темпорална система, разработен от Ницолова, комбинациите от граматически времена в определен тип сложни изречения именно с оглед на изразената в тях гледна точка.

13. Ласка Ласкова. Перфект и плусquamперфект в подчинени *да*-изречения при глаголи за възприятие. – *Български език, Приложение*, 2009, 56, 169–185.

Работата изследва неописаната до момента употреба на имперфект и перфект в подчинени *да*-изречения, компленти на глаголи за възприятие в аорист. На базата на конкретни примери се доказва, че това явление е резултат от взаимодействието на няколко фактора. На първо място, глаголят се използва от говорещия за означаване на липса на сетивни данни за реализация на описаната от подчиненото изречение ситуация в миналото. По тази причина глаголните форми са отрицателни. Второ, тъй като със сегашно и минало неопределено време е възможно да се означат нерезултативни и резултативни ситуации, които се развиват и в момента на говорене, адресантът избира да употреби имперфект и плусquamперфект в подчиненото изречение, за да избегне тази интерпретация. Комуникативната максима за избягване на двусмислието има предимство пред правилото, съгласно което в българските изречения, въведени с *да*, не се използват други времена, освен презенс и перфект. Във връзка с разгледаната проблематика в статията се дискутират и въпросите за фактичността на *че* и *да*-изреченията и импликациите за модалността на обектната ситуация, които произтичат от семантиката на глаголите за възприятие; въвеждат се

понятията абсолютен презенс и перфект за изразяване на неактуализирани пропозиции.

14. Ласка Ласкова. Параметри на ситуациите, изразени в изказване с глагол за перцепция: лице, число, статус и време. – В: *Littera et Lingua Series Dissertationes, Стъпки от началото II*, 2013, 5, 1–19.

https://naum.slav.uni-sofia.bg/sites/default/files/lili_series_diss_5_1_laskoval.pdf.

В статията се поставя въпросът за начина, по който категориите лице, число, статус и време на глаголите в сложни съставни с подчинени допълнителни изречения отразяват определени параметри на възприеманата ситуация и акта на възприятие, и по-точно – реалността на описваните ситуации, темпоралната им локализация и отношението между участниците в тях и участниците в речевия акт. Специално внимание се обръща на разликите в стойностите на морфологичните категории в случаите, когато изреченията изразяват непосредствено възприятие, и в случаите, когато изразяват мисловна дейност.

15. L. A. Laskova. Point of view, reference interval and future tense in Bulgarian. – В: *Аспектуална семантическа зона: типология систем и сценарии диахронического развития. Сборник статей V Международной конференции Комиссии по аспектологии Международного комитета славистов*, Киото: Tanaka Print, 2015, 137–143.

Ханс Райхенбах въвежда понятието *момент на референтност*, което впоследствие редовно се използва при описанието на езици с комплексни темпорални системи. На пръв поглед няма причини то да не намери успешно приложение и при моделирането на темпорално-евиденциални системи като тази в българския, която включва девет времена и четири евиденциални категории. Те дават възможност на говорещия да избира между поне две перспективи при представянето на дадено събитие. В статията се демонстрира, че оригиналният термин и свързаната с него идея не са достатъчни за адекватното представяне на разликите в перспективата, което на свой ред мотивира необходимостта от въвеждане на две нови, но свързани понятия: *гледна точка и интервал на референтност*.

16. Ласка Ласкова. Наративни стратегии в „Македония и Българското възраждане“ на Симеон Радев. – В: *България – Македония – Словения: Межкултурни диалози в XXI век*. София: Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“, 2019, 226–240.

В статията се изследва изборът и превключването между различни наративни стратегии в една от най-интересните работи на Симеон Радев, „Македония и Българското възраждане“, която е написана на френски и впоследствие преведена и отпечатана на български език. Отличителна за текста черта е употребата на свидетелски времена за ненаблюдавани събития, което противоречи на съвременните стилистични и граматични норми. Въз основа на съпоставителен анализ на темпорално-евиденциалните комплекси във френската и българската версия се предлага обяснение на това отклонение, което поставя в нова светлина някои въпроси, свързани с утвърждаването на днешните стилистични правила.

17. Ласка Ласкова. Означаване на главни и второстепенни събития в българските наративни системи. – В: *Познаваш ли България? – 2018. Сборник с доклади от третото издание на Дните на българския език и култура, 19-21 април 2018 г., Департамент по устен и писмен превод, Форли [Италия]*. София: Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“, 2019, 35–44.

Статията представя наративните системи в съвременния български език като множество от граматически профили – комбинации от стойности на категориите вид, време и евиденциалност на глаголите сказуеми или компоненти на сказуеми, които в разказ означават аспектуалния профил, темпоралните релации на едновременност или следходност между главни и второстепенни събития, както и епистемологичната позиция на говорещия. В тази работа фокусът е върху три наративни системи: свидетелската (СНС), с която се предава основно получена по непосредствен път информация за минали събития; презентна неутрална (ПНС) с основен компонент сегашно историческо време; футурната (ФНС), която описва събития, предстоящи от определена гледна точка.

18. *Laska Laskova*. Witness and Present Neutral Narrative Systems in Bulgarian. – In: Suárez Cuadros, Simón José, Vercher García, Enrique J., Barros García, Benamí, Marynenko, Pavlo, Quero Gervilla, Enrique F. (eds.). *New Trends in Slavic Studies – 2*. Москва: URSS, 2021, 548–554.

В българските наративни текстове за означаване на аспектуалния тип и последователността на главните и второстепенните събития се използват няколко основни типа конфигурации от евиденциални, темпорални и аспектуални значения (нاراتивни системи). В статията се преразглежда фокусираният върху глаголните времена подход за анализ на системите и се доказва, че противно на съществуващите твърдения елементите в тези системи не се ограничават до три или четири, а могат да бъдат дори десет. Това се дължи на липсата на ограничения върху аспектуалния профил на второстепенните събития и на двойствената природа на българските перфектни времена, като и двете явления се обясняват през призмата на опозицията състояние – промяна. Новият подход при идентифицирането на елементите на наративните системи е приложен върху две от най-често използваните: свидетелската наративна система (СНС), предпочитана при свидетелски разказ за минали събития, и презентната неутрална (ПНС), характерна за историческите текстове.

19. *Ласка Ласкова*. Изреченията с конклузив в българския език – изводи, обобщения или предположения? – *Български език, Приложение*, 2022, 69, 173–169, <https://doi.org/10.47810/BL.69.22.PR.11>.

Съществуват езици, в които с различни евиденциални маркери при глагола сказуемо се посочва видът на умозаклучението, чийто резултат се изразява. Българският не е сред тях. Нещо повече, еднотипни от логическа гледна точка изводи се изказват както с умозаклучителни (инференциални), така и с индикативни или презумптивни форми.

Статията си поставя за задача да разгледа първия тип и да демонстрира върху конкретен материал, че българските изречения с инференциали се използват не само за абдуктивни, но и за дедуктивни и индуктивни заключения. За целта първо се очертават спецификите на трите вида съждения, след което се обсъждат различни мнения за морфологичното им изразяване. Най-накрая са анализирани откъси от български текстове, които позволяват да бъде определен недвусмислено видът на умозаклучението. Коментирана е и т.нар. неумозаклучителна употреба на конклузива във връзка с въпроса за инвариантното значение на категорията.

20. *Ласка Ласкова*. Конструкциите от типа *съм* + минало страдателно причастие в историографски текстове от първата половина на XX в. – В: *Сборник с доклади от Национална научна конференция с международно участие на тема „Образование, наука, общество“*, 3 – 4 ноември 2022 г. Смолян: УИ „Паисий Хилендарски“, 2022, с. 241–256.

Статията представя наблюдения върху употребата на конструкции от спомагателен глагол и минало страдателно причастие (*e основан*) в исторически съчинения от първата половина на ХХ. Проследява се участието на въпросните конструкции в микротекстове, издържани със средствата на четирите най-характерни за периода и жанра наративни системи – свидетелска (*основа*), конклузивна (*e основал*), ренаративна (*основал*) и презентна (*основава*), с фокус върху маркираността, респ. немаркираността на пропозиционалните единици по признаците +/-свидетелственост, +/-следходност и +/-комплексност.

Лингвистика на текста

21. *Ласка Ласкова*. Едно интервю. Анализ на комуникативните стратегии с оглед на джендъра като социално-демографски маркер – В: *Как с думи се правят светове*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2005, 154–160.

В статията се изследват характеристиките на комуникативните стратегии, използвани в разговор на журналистката Лили Маринкова с Красимир Ангарски, проведен в предаването „Неделя 150“ на 22.11.2002 г. Целта е да се провери хипотезата за наличие на корелация между фактора социален пол и т.нар. „женско говорене“, при което комуникантът е склонен чрез речевото си поведение да поддържа позитивния аз-образ на другия събеседник. Специално внимание се обръща на прагматичните маркери и особеностите, типични за не книжовната разговорна реч. Изказванията на водещата се характеризират с липса на акомодация спрямо речта на интервюирания и същевременно употреба на езикови средства, свойствени на вежливото общуване. Това налага извода, че особеностите, с които се свързва „женското говорене“ не е задължително да бъдат следствие от социална асиметрия, включително мотивирана от социалния пол.

Методика на преподаването

22. *Ласка Ласкова*. Какво е...? Някои морфологични понятия и представянето им в средношколските учебници и академичните граматика. – *Littera et Lingua*, 8(3), 2011, <https://naum.slav.uni-sofia.bg/lilijournal/2011/8/3/laskoval>.

В статията е коментиран начинът на дефиниране на някои основни понятия от българската морфология в учебните системи на прогимназиалния етап: имена (съществително, прилагателно, числително); неизменяеми части на речта; падежни форми на личните местоимения; възвратни, показателни, въпросителни и производни от тях местоимения; глаголно спрежение и вид. Особено внимание е обърнато на случаите, в които фактологичната или теоретичната лингвистична информация е в противоречие с изложеното в основни академични трудове, използвани като учебници по съвременна българска морфология от студентите в специалност „Българска филология“. Тези противоречия може да се окажат сред факторите, които влияят негативно върху процеса на обучението им.

